

Atatürk Dönemi Tarih Yazıcılığı

Atatürk dönemi tarih yazıcılığını hakkıyla anlayabilmek için İmparatorluktan Cumhuriyet'e devreden tarihçilik mirasına genel hatlarıyla da olsa temas etmek gereklidir. Tanzimat'tan sonra hayatın hemen her alanında olduğu gibi tarih yazıcılığında da Batı etkisiyle bir değişimin olduğu gözlenir. 19. yüzyılın son çeyreğinde daha belirgin olarak hissedilmeye başlanan bu değişim, II. Meşrutiyet yıllarında zirve noktasına ulaşmıştır. Bir yandan modern ölçülerle yeniden tanımlanıp nesnel bilgi üretmesi arzu edilen bilimsel bir disiplin olarak kurulmaya çalışılan tarih, diğer yandan da vatandaşlık eğitiminin önemli unsurlarından biri hâline gelerek özellikle toplumsal kimliğin inşası bağlamında yeni işlevler yüklenmiştir. Kamusal tartışmalarda bir politik mücadele aracına dönüşmesi ise tarihin popülerleşme ivmesine hız katmıştır.

Türk tarih yazıcılığı, modernleşme ile birlikte içine girdiği büyük dönüşümün sancılarını en şiddetli biçimde İmparatorluğun son on yılında yaşamıştır. İmparatorluğun Cumhuriyet'e bıraktığı tarih düşüncesi konusundaki mirasın en kıymetli parçası da bir bakıma bu sancıdır. Söz konusu sancı bir tarafıyla epistemolojiktir; tarihin ne olduğu, bir bilim olup olmadığı, nasıl bir yöntem kullanması gerektiği, sosyoloji ve doğa bilimleri ile ilişkisi, ne işe yaradığı, nesnel bilgi üretip üretemeyeceği, yasalara ulaşip ulaşamayacağı, toplumsal değişmeyi denetim altına almayı mümkün kılamayacağı gibi sorular etrafında ortaya çıkar. Diğer tarafıyla ise ontolojiktir; Türklerin kim olduğu, millî tarihin nereden başladığı, tarihin kadrosunun kimlerden oluştuğu, millî tarih ile toplumsal kimlik arasında nasıl bir ilişki olduğu, millî tarihin nasıl öğretilmesi gerektiği meselelerine cevap arar. Son tahlilde romantizm, Fransız pozitivizmi ve Alman tarihselciliği eklektik bir biçimde II. Meşrutiyet dönemi Türk tarih yazıcılığında uzlaştırılmaya çalışılır. Bu çerçevede içerisinde, erken Cumhuriyet döneminin tarih yazıcılığı, Cumhuriyet için bir laboratuvar işlevi gördüğüne sıklıkla işaret edilen II. Meşrutiyet döneminin mirası içinde aranmalıdır. Zira genç Cumhuriyet ve Gazi Mustafa Kemal Atatürk, 1930'lara kadar tarih yazıcılığı ile derin bir surette ilgilenme imkânı bulamamıştır. Bu bakımdan erken Cumhuriyet'in tarih yazıcılığı hususundaki hafıza ve birikiminin mühim kısmı II. Meşrutiyet'in mirası tarafından doldurulmuştur. Türk Tarih Tezi'ne kadar ki tarih yazıcılığını II. Meşrutiyet dönemi tarih düşüncesinin büyük ölçüde bir devamı gibi almakta sakınca yoktur. Bu devamlılık çeşitli şahıs, kurum, metin ve geleneklerle de somutlaşır.

Balkan Savaşları'ndan sonra ülkenin düşünce, bilim ve kültür dünyasında hâkim bir mevki işgâl eden Ziya Gökalp ve onun temsil ettiği Türkçülük düşüncesi ile Durkheim sosyolojisi erken Cumhuriyet döneminde de tek ve rakipsiz sistematik düşünce geleneğini teşkil etmekteydi. Gökalp, II. Meşrutiyet dönemindeki düşüncelerini yeni döneme uyarlamaya çalışarak Cumhuriyet elitleri içerisindeki yerini almıştı. Bir "Türk Medeniyeti Tarihi" yazmaya başlamışken 1924 yılında vefat etmişti. Ancak etkisi uzun bir süre daha devam edecekti. Türkçülüğün bir diğer kurucu babası olan Yusuf Akçura da Cumhuriyet dönemi tarih yazıcılığını şekillendiren en güçlü öznelerden birisiydi. Fransa'da, Siyasal Bilimler Okulu'nda Osmanlı saltanat müesseseleri üzerine yazdığı mezuniyet teziyle birlikte yeni bir tarih anlayışını seslendirmeye başlamış ve II. Meşrutiyet dönemindeki metinleriyle Türkçü tarih anlayışının en önemli mimarlarından biri olmuştu. Cumhuriyet yıllarında da hocalık ve yazarlık yoluyla tarih düşüncesi üzerindeki etki kanallarını açık tutmuştu. Tarih müfredatının modernleşip milliyetçi bir içerik kazanması üzerine en somut ve ısrarlı dikkatler ona aittir. Türk Tarih Tezi'nin oluşmasında aktif bir rol üstlenmiş ve Türk Tarih Kurumu başkanlığı yapmıştır. Ülkemizde akademik tarihçiliğin kurucusu kabul edilen Fuat Köprülü de II. Meşrutiyet döneminde yetişmiş ve Cumhuriyet devrinde Türk tarih yazıcılığının etkin bir figürü olmuştu. Akademik yayınları dışında ders kitabı yazarlığı da yapan Köprülü, hocalığı ve popüler nitelikli dergi ve gazete yazılarıyla da yeni tarih düşüncesinin kökleşmesine hizmet etmişti. 1924 yılında

kurulan Türkiyat Enstitüsü'nün başına geçmiştir. Birinci Türk Tarih Kongresi'nde ise kısık sesle konuşmayı yeğleyen çekingen ve temkinli bir muhalif pozisyonunda konumlanmıştır. Türk tarihinin tasnifine dair yeni bir sistemleştirme teklif ederek bütüncü bir kurguyu, 1924 yılında yayımladığı "Türk Tarihi" ile tatbik eden Rıza Nur ise Türk Tarih Tezi'nin öncüsü kabul edilebilecek bazı argümanları daha Mütareke döneminde dillendirmeye başlamıştı. Devlette devamlılık esası üzerine kurulu tarih yorumu, sonraki yıllarda milliyetçi tarih görüşünü biçimlendiren en etkili kaynaklardan birisi olacaktır. Türkolog Paşalar geleneğinin takipçisi Necip Âsım (Yazıksız), ilerleyen yıllarda Türk Tarih Kurumu başkanlığı da yapacak olan Mehmed Şemseddin (Günaltay), eski eserler, nümizmatik, sanat tarihi, mimarlık tarihi ve müzecilik konularında kurucu bir isim olan Halil Ethem (Eldem), Osmanlı tarihçisi İsmail Hakkı (Uzunçarşılı), Anadolu tarih görüşünün temsilcilerinden Mükrimin Halil (Yinanç) gibi kalem sahipleri de iki dönemi birbirine bağlayan isimler arasında öne çıkar. Ayrıca Ahmed Zeki Velidî (Togan), Sadri Maksudî (Arsal), Abdülkadir (İnan), Ahmet Caferoğlu gibi Türk dünyasından gelen göçmenlerin tıpkı Batılı göçmenler gibi tarihçiliğin beşerî sermayesini Cumhuriyet döneminde de zenginleştirmeye devam ettikleri ifade edilmelidir.

II. Meşrutiyet döneminden Cumhuriyet'e kalan Ahmet Refik (Altınay), Ali Reşat Bey, Ali Seydi Bey, Emin Ali (Çavlı), İhsan Şerif (Saru) gibi eğitimci ve ders kitabı yazarları da Cumhuriyet'in tarih yazarı kadrosu içerisinde zikredilmelidir. Erken Cumhuriyet döneminde okutulan çeşitli seviyelerdeki tarih ders kitaplarının büyük kısmı bu isimlerin kaleminden çıkma olduğu gibi okutulan eserlerin mühimce bir kısmı da eski dönemde yazılan metinlerin güncellenmesinden ibarettir. Tarih öğretimi hususunda Tedrisat Mecmuası, Tedrisat-ı İbtidaiyye Mecmuası, Muallim Mecmuası gibi süreli yayınlar etrafında somutlaşan II. Meşrutiyet döneminin pedagojik mirası ile İmparatorluktan Cumhuriyet'e kalan ilk ve ortaöğretim kurumları ve Mülkiye, Harbiye, Tıbbiye, Darülfünûn gibi okullardan oluşan yükseköğretim sistemi de bu noktada hatırlanmalıdır. Darülfünûn'da müstakil bir tarih şubesinin ise 1919'da kurulduğu bir not olarak düşülmelidir.

II. Meşrutiyet döneminin Türk Derneği, Türk Ocağı, Türk Bilgi Derneği, Tarih-i Osmanî Encümeni, Âsar-ı İslâmiye ve Milliye Tedkik Encümeni gibi çatıları kurumsal ve kolektif tarih çalışmaları için bir zemin teşkil etmişti. Tarih-i Osmanî Encümeni erken Cumhuriyet yıllarında Türk Tarih Encümeni ismiyle çalışmalarına devam etmiştir. Encümen'in kendi ismiyle çıkardığı dergi, yayımladığı kitaplar ve arşiv çalışmaları bu dönemde de ilmî tarihçiliğin en önemli ürünleri arasında yer alır. 1924 yılında Edebiyat Fakültesi bünyesinde ve Fuat Köprülü'nün başkanlığında kurulan Türkiyat Enstitüsü, kurumsal ve kolektif çalışmalar için yeni ve modern bir çatı olmuştur. Enstitü'nün neşrettiği bilimsel dergi ve kitaplar, ülkemizde tarih yazıcılığının akademik bir disiplin hüviyetine kavuşmasında önemli bir rol oynamıştır. Millî tarih anlayışının en etkili temsilcisi olan Türk Ocakları da kültürel, sanatsal ve bilimsel faaliyetine devam ederek Türk tarihçiliğinin ufkunu Türk tarihinin Osmanlı tarihi dışında kalan zaman ve mekânlarına doğru açıyor, bütüncü bir tarih anlayışını kökleştiriyordu.

Cumhuriyet ile birlikte değişen siyasal, toplumsal ve ekonomik ortam ideolojik alanı, değişen ideolojik alan da tarih yazıcılığını değişime zorlamıştı. Saltanatın ve halifeliğin kaldırılması, İmparatorluktan teritoryal bir ulus-devlete geçiş, millet inşası, İslâm ve Türk dünyasından içe dönüş, millî iktisat ve kalkınma arayışları, radikal üst yapısal reformlar, Sovyet Rusya ile yakınlaşma gibi gelişmeler İmparatorluktan tevarüs eden ideolojik ortamı köklü bir biçimde dönüştürürken tarih düşüncesini de değiştiriyordu. Cumhuriyet'in ilk yıllarında ideolojik alana Türkçülük ve Türkçülüğün tarih tezleri hâkimmiş gibi gözükse de aslında Türkçülük bu hâkim mevkiî Batıcılık ile paylaşıyor ve Batıcılığın Türkçülükle melezlenmesi gibi Türkçülük de giderek daha Batıcı bir söyleme doğru kayıyordu. Yeni şartlara uyarlanmak adına Turan idealini ve millet anlayışındaki baskın İslâmî tonu terk ederken tarih tezlerini de bu minvalde tadil ediyor, mesela Cengiz Han imgesi etrafında inşa ettiği Turancı mitoslarını kenara ayırıyor, en azından gerilere

doğru itiyordu. Daha önemlisi Türk milliyetçiliği içerisinde I. Dünya Savaşı'nın sonlarında başlayan Turan'dan Anadolu'ya dönüş eğilimi Anadolu Mecmûası'nda ifadesini bulan ve Hilmi Ziya (Ülken), Mükrimin Halil (Yinanç), Ziyaeddin Fahri (Findıkoğlu) gibi isimler tarafından temsil edilen yeni bir tarih görüşüne dönüşecekti. Kısacası mekân planında Anadolu'yla sınırlı, seküler bir Türklük anlayışı ile bütüncü bir modernleşmecilik yeni dönemin ideolojik manzarasında giderek hâkim unsurlar olacak, tarih yazımı da buna göre kurgulanacaktır.

Gazi Mustafa Kemâl, 1920'li yılların sonlarına doğru tarih ve dil meselesi ile giderek daha fazla ilgilenmeye başlar ve böylece tarih yazıcılığı için yeni bir dönem açılır. Bu ilginin görünür sebebi olarak Afet İnan'ın, Fransızca bir coğrafya kitabındaki Türklerin medeniyet kurmaya kabiliyetsiz, ikinci dereceden barbar bir ırka mensup olduğuna dair ifadeleri Atatürk'e göstermesi zikredilirse de daha derindeki sebep 1928 itibarıyla büyük ölçüde tamamlanmış olan inkılâpları halka benimseterek ulus inşa sürecini tamamlamaktır. Serbest Fırka hadisesi inkılâplara karşı geniş bir toplumsal muhalefet olduğunu göstermişti. Bu bağlamda Türk Tarih Encümeni ile Türk Ocaklarının kapatılması, Türk Tarih Kurumu ve Türk Dil Kurumu gibi akademiler ile Halkevleri'nin açılması, tarih ve dil kongreleri düzenlenmesi, Üniversite Reformu, "Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi"nin kurulması gibi gelişmelerin hepsi modern Türk kimliğinin dil ve tarih aracılığıyla inşasına yönelik tedbir ve girişimlerdi.

Yukarıda zikredilen hadiseden sonra Atatürk, Afet İnan'dan millî tarih meselesi ile ilgilenmesini istemiştir. İkilinin konu üzerine birlikte çalıştığı da bilinmektedir. 1930 yılında ise Atatürk'ün teşvikiyle Türk Ocağı bünyesinde 16 üyeden oluşan "Türk Tarihi Tetkik Heyeti" kurulmuştur. Heyet, Atatürk'ün isteği üzerine "Türk Tarihinin Ana Hatları" ismiyle tek ciltlik bir kitap hazırlamıştır. 100 adet basılan kitap konu ile ilgili kişilere fikir almak için gönderilmiş, sınırlı bir çevrede dağıtılarak önden bir kanaat yoklaması yapılmıştır. 1931 yılında "Türk Tarihinin Ana Hatları Methal Kısmı" ismiyle bu kitabın bir özeti de yapılarak 30 bin adet basılmıştır. Her yaştan öğrencinin okuması isteğiyle "Methal" in bütün okullarda satışı yapılmıştır.

"Türk Tarihinin Ana Hatları", "*Bu kitap, muayyen bir maksat gözetilerek yazılmıştır.*" cümlesi ile başlar. Bu muayyen maksat, "*Türklerin dünya tarihindeki rollerinin*" hakkını vermeyen yerli ve yabancı tarih kitapları karşısında Türkleri medeniyet kurucu bir ırk olarak yücelterek Cumhuriyet'in kültür devrimlerini pekiştirip meşrulaştıracak bir millî tarih ihtiyacını karşılamaktır. Kitap sayesinde Türk deha ve kabiliyeti, Türk karakterinin özellikleri, Türk'ün yüksek medenî vasıfları Türk gençliğine gösterilecektir. Kitapta Avrupa ile girişilen bir medeniyet yarışı ve hesaplaşma, Türklere Avrupa'yı medenileştirme misyonunu giydirme gayreti derinden hissedilir. "Brakisefal Türklerin", dünyadaki ilk medeniyeti ana yurtları Orta Asya'da kurdukları ve buradaki iklim değişikliklerinden sonra göç ederek bütün dünyaya medeniyet götürdükleri eserin temel teziydi. Bu cümleden olarak Çin, Hint, Mezopotamya, Anadolu, Mısır, Akdeniz medeniyetlerinin kurucusu Türklerdi. Aynı zamanda dışarıya dönük bir politik mesaj olarak da Anadolu'nun otokton ahalisinin Türkler olduğu vurgulanıyordu. Bu iddialar, "Türk Tarih Tezi" adıyla bilinen tarih görüşünün temelini oluşturmuştur. "Methal"de de ağırlıklı olarak Türklerin medeniyet kurucu vasfından bahsedilmiştir. Mısır, Sümer, Eti gibi kadim medeniyetlerin yanında Avrupa/Batı medeniyeti de daha kaynağında Türkleştirilmiş oluyordu. Bu suretle Türk Batılılaşması da bir bakıma Türklerin zaten kendilerine ait olanı Batıdan geri alması şeklinde yorumlanıp meşrulaştırılıyordu. Aslında Mustafa Celaleddin Paşa'dan başlayarak Ahmed Midhat Efendi'ye ve Rıza Nur'a kadar pek çok isimde tezin bir takım öncüllerini bulmak mümkündür.

Türk Ocakları 1931 yılında kapatılınca, Ocak bünyesindeki "Türk Tarihi Tetkik Heyeti", "Türk Tarihi Tetkik Cemiyeti" (1935 yılında ismi Türk Tarih Kurumu olacaktır) adıyla bağımsız bir kurum olarak yeniden teşkilatlandırıldı. Türkçeyi bir

ilk dil, bütün diğer dillerin kendisinden çıktığı bir ilk anadil olarak kodlayan Türk Tarih Tezi'ni desteklemek için 1932 yılında kurulan Türk Dil Kurumu çatısı altında da Güneş Dil Teorisi devreye sokuldu. Sümeroloji, Hititoloji, Arkeoloji, Antropoloji gibi disiplinler yoluyla teze akademik destek vermek için de 1935'te "Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi" açıldı. Türk Tarih Tezi doğrultusunda toplumsal kimlik ve hafızanın biçimlendirilmesi amacıyla 1930'lu yıllarda dil ve tarih kongreleri tertiplenmiş, lise ve ortaokullar için yeni ders kitapları hazırlanmıştı. Popüler yayınlar, gazete ve dergiler, sergiler, müzeler, tiyatrolar bu amaç için seferber edilmişti. Yeni sanayi ve finans kuruluşlarına Sümerbank ve Etibank gibi isimlerin verilmesi, Ankara'nın şehir sembolü olarak Hitit güneşinin seçilmesi, yer adlarında tezle ilgili gösterenlerin kullanılması gibi tercihler de Türk Tarih Tezi'nin simgesel kuruluşuyla alakalıydı. Tarih kongrelerinin bu faaliyetler içerisinde şüphesiz özel bir yeri vardı. Birinci Türk Tarih Kongresi, 02-11 Temmuz 1932 tarihlerinde Ankara Halkevi binasında gerçekleştirilmişti. Kongrenin asıl amacı, "Türk Tarihinin Ana Hatları" ile liseler için hazırlanan dört ciltlik "Tarih"te işlenen Türk Tarih Tezi'ni, özellikle öğretmenlere tanıtmaktı. Bu sebeple katılımcıların büyük çoğunluğu orta dereceli okullarda görev yapan öğretmenlerden müteşekkildi. Tez'in ilke ve esasları, Millî Eğitim Bakanı Esat Bey, Reşit Galip, Şevket Aziz, Samih Rifat ve Afet İnan tarafından kongrede dile getirilmişti. Yusuf Akçura'nın Türk tarih yazıcılığına dair eleştirel tebliği ise ayrıca kayda değerdir. Afet İnan'ın Fuat Köprülü ile kaynak kullanımına, Zeli Velidî Togan ile de Orta Asya'daki iç deniz ve kuraklık meselesine dair yaptığı tartışmalar, Kongre'den Türk tarihçiliğinin kolektif hafızasına intikal eden en mühim hususlardır. İkinci Türk Tarih Kongresi ise 1937 yılında, 20-25 Eylül günlerinde toplandı. Bu sefer katılımcıların büyük kısmını bilim insanları, özellikle de Avrupa'dan gelen akademisyenler oluşturuyordu. Antropoloji, arkeoloji ve dilbilim ağırlıklı geçen Kongre, Türk Tarih Tezi'ne uluslararası bir nitelik vermek için yapılmıştı.

Türk Tarih Tezi ile ilgili heyecan 1930'ların sonuna doğru sönmeye başlamıştı. Tez, genç Cumhuriyet'in dönemsel iç ve dış kaygılarının bir sonucu olarak ortaya çıkmıştı ve aşırı iddiaları çok geçmeden terkedilmişti. Tezin aşırı iddia ve yorumlarına takılmadan 1930'lu yıllarda yaşanan tarih patlamasının bıraktığı mirasa odaklanmak daha hakkaniyetli bir yaklaşım olacaktır. Öncelikle Türk Tarih Tezi ile ilgili süreç, Türk Tarih Kurumu, Türk Dil Kurumu, Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi gibi modern Türk tarih yazıcılığının üzerine oturacağı yeni bir akademik zeminin kurumsal alt yapısını hazırlamıştır. İkinci olarak ülkemizde Antropoloji, Arkeoloji, Dilbilim, Sümeroloji, Hititoloji, Müzecilik gibi disiplinler Türk Tarih Tezi'ne çok şey borçludur. Üçüncüsü modernleşme sürecinde başlayan tarihî zaman ve tarihî mekânın genişleme süreci gerek Türk tarihinin en eski çağlarına ve mekânlarına, gerekse dünya tarihinin en bilinmedik noktalarına doğru açılmış, klasik tarih tasavvurumuzun merak ufku kat be kat aşılmıştır. Türk Tarih Tezi ile birlikte bir yandan bütüncül bir Türk tarihi anlayışı, Osmanlı tarihini paranteze almak gibi bir eğilime rağmen kemikleşmiş, diğer yandan da kadim kültür ve medeniyetlere dönük bir ilgi de yerleşip kurumsallaşma imkânı bulmuştur. Dördüncüsü tarih yazıcılık askerî ve siyasî tarih anlatılarının, bir büyük adamlar seremonisinin hegemonyasından bir nebze olsun kurtulmuş, farklı disiplinlerle işbirliğine girerek hayatın farklı alanlarına, sosyo-kültürel cephelerine doğru açılabilmiştir. Beşincisi tarihte uzmanlaşma ve profesyonelleşme, çeşitli akademik yeterlilikleri ve metodolojik kriterleri sağlama süreci aslında Türk Tarih Tezi'nin harekete geçirdiği dinamiklerle birlikte ivme kazanmıştır. Son olarak 1930'lardaki olağanüstü ve şenlikli tarih ilgisi, bütün eksik ve zaafıyla kayda değerdir, bir dönemin ruhuna nüfuz edebilmek açısından gayet kıymetlidir.

Mehmet Kaan ÇALEN

KAYNAKÇA

AKBAYRAK, Hasan, **Milletin Tarihinden Ulusun Tarihine**, Kitabevi, İstanbul 2009.

ALKAN, Mehmet Ö., "II. Meşrutiyet'te Resmi İdeoloji, Resmi Tarih ve Eğitim", **Türkiye'de Tarih Yazımı**, Ed. Vahdettin Engin, Ahmet Şimşek, Yeditepe Yayınları, İstanbul 2011, s. 155-177.

ARIKAN, Zeki, "Tanzimat'tan Cumhuriyet'e Tarihçilik", **Tanzimat'tan Cumhuriyet'e Türkiye Ansiklopedisi**, C. 6, İletişim Yayınları, İstanbul 1985, s. s. 1584-1594.

BEHAR, Büşra Ersanlı, **İktidar ve Tarih**, Afa Yayınları, İstanbul 1996.

BERKTAY, Halil, **Cumhuriyet İdeolojisi ve Fuat Köprülü**, İstanbul 1983.

Birinci Türk Tarih Kongresi, Ankara: 2-11 Temmuz 1932 Konferanslar Müzakere Zabıtları, Türk Tarih Kurumu Yayınları, Ankara 2010.

İkinci Türk Tarih Kongresi, İstanbul: 20-25 Eylül 1937 Kongrenin Çalışmaları, Kongreye Sunulan Tebliğler, Türk Tarih Kurumu Yayınları, Ankara 2010.

COPEAUX, Etienne, **Türk Tarih Tezinden Türk-İslâm Sentezine**, İletişim Yayınları, İstanbul 2006.

ÇALEN, Mehmet Kaan, **II. Meşrutiyet Döneminde Türk Tarih Düşüncesi**, Ötüken Neşriyat, İstanbul 2013.

EYİCE, Semavi, "Türk Tarihinin Ana Hatları," **Bellekten**, C. XXXII, S. 128, 1968, s. 509-526.

İNALCIK, Halil-Bülent Arı, "Osmanlı-Türk Tarihçiliği Üzerine Notlar", **Uluslararası Askerî Tarih Dergisi**, S. 87, Ankara 2007, s. 213-247.

İNAN, Afet, "Türk Tarih Kurumu'nun Kuruluşuna Dair," **Bellekten**, C. XI, S. 42, Nisan 1947, s. 173-179.

İNAN, Afet, "Türk Tarih Kurumu 40 Yaşında," **Bellekten**, C. XXXV, S. 140, Ekim 1971, s. 519-529.

ORAL, Mustafa, **Türkiye'de Romantik Tarihçilik (1910-1940)**, Asil Yayın Dağıtım, Ankara 2006.

SİVRİOĞLU, Ulaş Töre, "Arkeolojiden Antropolojiye Türk Tarih Tezi", **Türk Tarihçiliğinde Tezler/Teoriler**, Editör: Ahmet Şimşek, Yeni İnsan Yayınevi, İstanbul 2020.

ŞİMŞEK, Ahmet, "Türk Tarih Tezi Üzerine Bir Değerlendirme", **Türkiye Günlüğü**, S. 111, s. 85-99.

Türk Tarihinin Ana Hatları, İstanbul 1930.

Türk Tarihinin Ana Hatları Methal Kısmı, İstanbul, 1931.

Türk Tarihinin Ana Hatları, Türk Tarih Kurumu Yayınları, Ankara 2014.

YİNANÇ, Mükrimin Halil, "Tanzimattan Meşrutiyete Kadar Bizde Tarihçilik", **Tanzimat**, C. 2, MEB Yayınları, İstanbul 1999, s. s. 573-595.

29/03/2025 tarihinde <https://ataturkansiklopedisi.gov.tr/bilgi/ataturk-donemi-tarih-yaziciligi/?pdf=3829> adresinden erişilmiştir